

Энтузіязм, інтэлект, крэатыў

На нядаўнім пасяджэнні Гродзенскага аблвыканкама пры разглядзе вынікаў рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы «Культура Беларусі» на 2016–2020 гады было агучана нямала лічбаў, якія сведчылі аб плюсах (іх пераважна больш) і мінусах дзейнасці ўстаноў культурнай сферы вобласці. Аднак у нашай размове з начальнікам упраўлення культуры аблвыканкама Аленай Клімовіч мы наўмысна стараліся пазбягаць скупой арбіфметычнай справаздачнасці, а аддалі перавагу фактам.

Лічба лічбе – розніца

Можна, вядома, скептычна ставіцца да справаздач аб праведзеных мерапрыемствах арганізацый культуры і колькасці іх наведвальнікаў. Напрыклад, у мінулым годзе на Гродзеншчыне ў тэатрах, музеях, бібліятэках, клубах, кінатэатрах, запарку, на мерапрыемствах, што ладзіліся па-за іх межамі, пабывалі звыш 11 млн чалавек, і гэта амаль на 1,5 млн больш, чым планавалася. Многа гэта ці мала? Адназначна – шмат. Бо, згодна з данымі апошняга – 2019 года – перапісу насельніцтва, на

тэрыторыі вобласці пражывае 1 млн 27 тыс. чалавек.

– Нас могуць крытыкаваць за такія лічбы. Так, будзем гаварыць шчыра, іншым разам здараюцца і прыпіскі. Вядома, тыя, хто іх дапусціў, нясуць адказнасць, – гаворыць Алена Віктараўна. – І ўсё ж, як бы там ні было, лічба лічбе – розніца. Нават справаздачнасць аб колькасці мерапрыемстваў, а іх у мінулым годзе ў вобласці прайшло больш за 91 тыс. замест запланаваных 54 тыс., не поўнасцю адлюстроўвае маштаб праведзенай работы. Возьмем, напрыклад, Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур, на які ў Гродна на некалькі дзён з'язджаюцца прадстаўнікі грамадскіх нацыянальна-культурных аб'яднанняў Беларусі, майстры народнай творчасці, артысты, мастакі, і параўнаем яго з гадзінным канцэртам мастацкай самадзейнасці ў вясковым клубе. Па размаху і змесце, яны, канечне ж, нераўназначныя. Тым не менш у зводным паказчыку гэтыя дзеянствы ў суме «дадуць» толькі два мерапрыемствы. Тое ж атрымаецца і пры суадносінах, скажам, фестывалю, што праводзіцца ў Лідзе і збірае больш як 120-тысячную аўдыторыю, і выступлення для 5–7 чалавек артыстаў аўтаклуба ў аддаленай вёсцы.

Аднак колькасць не прадвызначае якасць. Як ацаніць гэтыя мерапрыемствы па іх уздзеянні на глядачоў? Якое з іх можа быць найбольш значным?

Мероприятие самодеятельной артистки у час адкрыцця антыч.
«Вандроўніцтва»
у в. Зыбкіца
Гродзеншчына, 2019 год

Тут ужо, на мой погляд, патрэбен іншы падыход, – разважае начальнік упраўлення культуры. – Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур – гэта, безумоўна, важная падзея ў грамадска-культурным жыцці краіны. Ён дае гродзенцам і гасцям горада магчымасць судакрануцца з творчымі набыткамі прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей, якія жывуць у Беларусі. Канцэрт у сельскім клубе таксама можа мець такі ж эмацыянальны эфект для жыхароў той вёскі, у якую завіталі артысты з абласнога ці раённага цэнтра, а можа, і сталіцы. Таму, не адмаўляючы масавыя мастацкія мерапрыемствы, мы сталі ўдзяляць больш увагі так званаму выязному канцэртнаму абслугоўванню насельніцтва. З часам гэта работа набыла тэматычную накіраванасць, прымеркаваную да важных для нашай краіны падзей. . . Адным з такіх мерапрыемстваў стала абласная акцыя «Ваенная агітбрыгада», якая праходзіла на Гродзеншчыне летась і прысвячалася 75-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Яе асноўнай задачай было не толькі правядзенне канцэртаў, мастацкіх і кніжных выстаў, сустрэч з творчымі людзьмі менавіта ў аддаленых вёсках, дзе няма сваіх устаноў культуры, але і ушаноўванне ветэранаў вайны і працы, людзей, якія самааддана працавалі дзеля дабрабыту нашага народа. Удзельнікі акцыі правялі 853 канцэрты ў населеных

пунктах вобласці, сустрэчы з жыхарамі атрымаліся цёплымі і душэўнымі.

Таксама ў мінулым годзе шырокі размах атрымаў агульнаабласны канцэртны марафон «Майстры творчасці з паклонам Гродзенскай зямлі», прымеркаваны да 75-годдзя ўтварэння вобласці. У гэтым праекце былі задзейнічаны не толькі самадзейныя артысты клубных устаноў, але і мастакі, пісьменнікі, акцёры, прафесійныя ансамблі і мастацкія калектывы, якія носяць званне «народны» і «ўзорны». Кожны з іх распрацаваў сваю тэматычную праграму, з якой падарожнічалі па рэгіёнах вобласці і дарылі глядачам яркія эмоцыі. У рамках канцэртнага марафону было праведзена больш як 1700 сустрэч.

Для людзей «залатога ўзросту»

Паколькі, як адзначае суразмоўца, сфера культуры, акрамя непасрэдных, выконвае ў нас яшчэ і сацыяльную функцыю, то і гэтаму напрамку дзейнасці была нададзена адпаведная увага. Асабліва гэта выявілася ў асяроддзі людзей сталага веку. Многія з іх сёння жывуць асобна ад дзяцей, звычайна ў адзіноце. І калі летам да іх прыежджаюць унукі, то на працягу восені – вясны яны застаюцца сам-насам з жыццёвымі рэаліямі. Таму адным са стратэгічных напрамкаў дзейнасці клубных і бібліятэчных устаноў Гродзеншчыны стала работа з людзьмі «залатога ўзросту».

Як зазначае Алена Клімовіч, калі чалавек бачыць, што ім цікавіцца, што да яго асобы працягваюць увагу, то ён будзе па-іншаму адчуваць сябе ў жыцці – і маральна, і фізічна. Менавіта для гэтага ў клубах і бібліятэках быў задуманы праект для сталых людзей. Іх запрашаюць не проста сабрацца разам паспяваць песні ці прыйсці на канцэрт, а прапануюць знайсці свой інтарэс – пачытаць часопісы, пагуляць у шашкі, проста перакінуцца словам, згадаць былое ў асяродку блізкіх па духу суразмоўцаў. Дзесьці гэта перайшло ў творчыя аматарскія аб'яднанні, у якіх пажылыя людзі сталі прымаць актыўны ўдзел.

▼ Пасяджэнне клуба па інтарэсах «Скарбніца», Ігуеўскі раён. 2019 год

Гэта тое, наколькі гэта важна для іх, Віктараўна ведае не з чужых слоў. Яна з вёсак Мастоўскага раёна жыве ў сельскрай. Жанчыну неяк запрасілі ў адзін з пункцаў на сустрэчу з аднавяскоўцамі. Яны ведалі адна адну няблага, бо практычна ўвесь час жылі ў адным навадзінскім пункце, але, сабраўшыся разам, знайшлі пimat агульных інтарэсаў і нават раскрылі з часам свае таленты. Адна без іх удзелу не абыходзіцца ніводнае мерапрыемства ў вёсцы. Яны то наладжваюць выставу хатніх прылад, то дзеляцца рэцэптамі сваіх прысмакаў і нарыхтовак, то разам святкуюць дні нараджэння. Свякроўка і дачка – стасункі з аднавяскоўцамі ў яе ўдзеле ёй творчага імпульсу і ўзнялі жыццёвы настрой.

Аднак трэба адзначыць, што так адна адна не ўсюды і не заўсёды, а толькі там, дзе знаходзяцца апантанія работай у культуры і аб'яднаць вакол сябе сталых людзей. У некаторых выпадках яны, так і кажуць, не прафесіяналы: прыходзяць «у культуру» пасля выхаду на пенсію і наставілі, бухгалтары і проста людзі. Тым не менш ім удалося наладзіць работу аб'яднання ў сваіх інтарэсах, а вынікі такой дзейнасці іх радзімы далей.

Брэнд як аснова вядомасці

Важным аспектам работы культурнага ведамства Гродзеншчыны з'явілася праца па стварэнні брэндавых мерапрыемстваў, якія сталі б вiзiтулкай населеных пунктаў. Гэта дапаможа магчымасць, як кажуць, забіць іх у памяць адразу. З аднаго боку, захаванне і папулярнаваць традыцыі народнага мастацтва і мясцовыя культурныя адметнасці, а з другога – далучыцца да міжнароднага кірунку, штуршком для культурнага развіцця якога ў вобласці ўказаны указы кіраўніка дзяржавы аб абавязаванні бязвізавага парадку ўезду замежных грамадзян. У выніку гэтага сімбіёзу з'явіліся адметныя святы і

фестывалі, якія з кожным годам набываюць усё большую папулярнасць.

Прынамсі, вельмі цікава праходзіць кожную восень «Свята млынароў» у аграгарадку Адэльск Гродзенскага раёна. Калісьці гэтае мястэчка славілася сваімі ветракамі, якіх было тут каля паўтара дзясятка. Аднак час і чалавечая нядбайнасць зрабілі сваю справу – ніводнага не захавалася. Мясцовыя ж работнікі культуры пры падтрымцы ўлад наважыліся адрадыць колішнія млынарскія традыцыі. І найперш звярнуліся да старажылаў, некаторыя з іх яшчэ і падзяліліся ацалелым у іх рыштункам млынароў, іншымі старадаўнімі рэчамі, што затым былі пакладзены ў аснову этнаграфічнай выставы. Распрацавалі і адмысловы сцэнарый свята, якое прымеркавалі да дня Святога Марціна – ахоўніка млынароў. Удала ўпісаліся ў яго і іншыя культурныя адметнасці аграгарадка, якія, дарэчы, унесены ў Дзяржаўны спіс нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей Беларусі. Гэта традыцыйныя стравы адэльскай кухні і музычныя інструменты мясцовага народнага майстра-музыкі Мар'яна Скрамблевіча. У выніку атрымалася цудоўнае мерапрыемства, якое ўжо каторы год радуе адэльцаў і гасцей, што спецыяльна прыязджаюць на гэтае свята з розных рэгіёнаў Беларусі і нават з-за мяжы, найперш з Польшчы і Літвы.

▼ Момент фестывалю «Свята млынароў». 2019 год

▲ Народны майстар Мар'ян Скрамблевіч з аграгарадка Адэльск Гродзенскага раёна – стваральнік унікальных драўляных духавых музычных інструментаў. 2016 год

Трэба зазначыць, што у тым жа Адэльску ладзяць яшчэ адно традыцыйнае свята – Адэльскі фест, які таксама добра вядомы на Гродзеншчыне. І такіх прыкладаў удалага спалучэння мясцовых традыцый з ініцыятывай работнікаў культуры, што вылілася ў адметныя імпрэзы, у вобласці дастаткова. Звесткі пра іх акумуляваны на распрацаванай упраўленнем культуры аблвыканкама і размешчанай у інтэрнэт-прасторы «Карце брэндавых мерапрыемстваў Гродзенскай вобласці», якая дае магчымасць усім жадаючым выбраць імпрэзу на свой густ і стаць яе удзельнікам. І карта гэтая даволі ёмістая – кожны раён у ёй мае сваё адметнае і адначасова ўнушальнае прадстаўніцтва.

▼ У час фестывалю «Аугустоўскі канал у культуры трох народаў». 2017 год

Напрыклад, «твар» выбранай намі наўтад Шчучыншчыны там прадстаўлены святам паэзіі «У госці да Алаізы», якое збірае ў гарадскім пасёлку Астрына гасцей у гонар ішсьменніцы, ураджэнкі Шчучынскага раёна Алаізы Пашкевіч (Цёткі), фестывалем музыкі вядомага польскага музыканта, кампазітара і спевака беларускага паходжання Чэслава Нэмэна ў аграгарадку Васілішкі, святам кветак «Жалудок здзяйсняе мары», «Навадворскім фестам», авіяцыйна-спартыўным шоу «Авіядрайв-бай» у Шчучыне, святамі сякеры ў аграгарадку Ляшчанка і каменю ў аграгарадку Каменка, а яшчэ – «Грыбной талакой» у аграгарадку Першамайск, «Торбай смеху» ў аграгарадку Орля і фальклорным святам «Паміж намі, суседзямі», што праводзіцца раз у два гады ў аграгарадку Дэмбрава.

– Кожнае мерапрыемства, хоць і мае сваё аблічча і сваю спецыфічную скіраванасць, раз ад разу ўдасканалваецца, набывае новыя рысы і нават цэлыя сцэнарныя сюжэты, – падкрэслівае Алена Віктараўна. – Гэта дае магчымасць задаволіць самы шырокі спектр густаў і зацікаўленасцей тых, хто вырашыў у ім паўдзельнічаць. Напрыклад, у Гродзенскім раёне традыцыйным стаў фестываль «Аугустоўскі канал у культуры трох народаў». Праводзіцца ён у прыбярэжнай зоне унікальнага гідралагічнага збудавання, узведзенага больш як 180 гадоў таму і не так даўно рэканструяванага на тэрыторыі нашай краіны. На Аугустоўскі канал, а калі больш дакладна, да сцэнчнай пляцоўкі ля шлюза «Дамброўка», з'язджаюцца творчыя калектывы з розных рэгіёнаў Беларусі, Польшчы і Літвы. Іх выступленні заўсёды знаходзяць сваіх удзячных глядачоў. Але, каб надаць гэтаму мастацка-песеннаму дзейству большы размах, вырашылі дапоўніць яго рознымі каляфестывальнымі мерапрыемствамі, запатрабаванымі ў першую чаргу ў маладзёжным асяроддзі. Так, у рамках фестывалю з'явіліся спаборніцтвы па балотным футболе, заплыў «на чым папала», веламарафон і іншыя цікавосткі. Яны прыцягнулі да фестывалю дадатковую колькасць глядачоў. Маладыя людзі, якія

Фестывальна прыехалі на фестываль, каб паглядзець на тым жа заплыве (між іншым гэта вельмі вясае саборніцтва), каб зойдуць міма выступлення калектыву самадзейнасці, пачуюць народнае песню. Магчыма, той-сёй з іх і больш падрабязна ёю, падахвоіцца паслухаць іх іхнае. Адным словам, атрымаюць іхнае і карысць для душы, што іхнае на сабе ў наш камп'ютарны век іхнае важна...

Музей вавёркі і вяргіні Агінскага

Узровень з фестывальным рухам іхнае пачувае сябе на Гродзеншчыне іхнае музейная справа. Прынамсі, лічбы ў іхнае пачытачы па рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы «Культура Беларусі» пацвярджалі, што музей вобласці ў асноўным іхнае іхнае з выкананнем даведзеных іхнае фінансавых планаў. Праўда, сёлета іхнае зменшыла турыстычныя патокі. Іхнае мэтавыя паказчыкі крыху «буксуе», але не істотна.

Іхнае фестывальныя мерапрыемствы, іхнае Дзяржаўны музей Гродзеншчыны, іхнае ў вобласці 18, мае сваю адметнасць. Іхнае краўмела: у кожнага рэгіёна – свая іхнае. Ёсць сярод музейных устаноў і іхнае. І тут найперш трэба згадаць іхнае ўстаноў культуры «Музей вавёркі і Вялікай Бераставіцы». Практычна ўся яго экспазіцыя пабудавана на іхнае вавёркі – звярка, які красуецца на іхнае сучасным гербе раённага цэнтра. Менш такая канцэпцыя, як расказвае іхнае Віктараўна, якая, дарэчы, на сваё іхнае пасадзе мела непасрэдна іхнае да яе распрацоўкі, была іхнае свядома. І гэта апрадала сябе: іхнае наведвальнікаў прыцягвае не іхнае назва, а затым ужо – і «вавёркі» іхнае экспазіцыя. Згадзіцеся, не ўсёды іхнае на іхнае абавязна расказаць гісторыю іхнае суадносна з вобразам абаяльнай іхнае з'явіліны. Між іншым менавіта іхнае па мянушцы Зюзя, якая жыве ў іхнае і разам з экскурсаводам можа іхнае «вавёркі» па экспазіцыйных залах,

нікога не пакідае раўнадушным. І хоць Зюзя – не карэнны жыхар беларускіх лясоў, а паўднёва-амерыканскі яго сабрат дэгу, на гэтую акалічнасць мала хто звяртае ўвагу, як і на рэмарку, што беларускія вавёркі мала прыстасаваны для жыцця ў няволі.

Непаўторнасць мае і музей-сядзіба Міхала Клеафаса Агінскага ў аграгарадку Залесе Смаргонскага раёна. У свой час палац, дзе жыў вядомы кампазітар і дзяржаўны дзеяч, аўтар слаўтага паланэза «Развітанне з Радзімай», адрэстаўравалі за дзяржаўныя сродкі. Аднак сапраўднай Мекай для наведвальнікаў ён стаў толькі пасля адкрыцця музейнай экспазіцыі. І ўсё таму, што супрацоўнікі да сваёй дзейнасці ставяцца неардынарна. Напрыклад, існуе тэатралізаваная сістэма правядзення экскурсій: у кожнай з 13 залаў наведвальнікаў сустракае экскурсавод у вобразе аднаго з членаў сям'і Агінскіх. Ёсць у музея і шмат уласных праектаў. Сярод іх – свята, прысвечанае любімым кветкам гаспадары дома. Паводле легенды, Міхал Клеафас вельмі любіў вяргіні і высаджваў іх на садзібе. Гэтую традыцыю супрацоўнікі музея ўзнавілі і цяпер падрабязна расказваюць сваім наведвальнікам пра ўсе сакрэты вяргіневай фларыстыкі.

Арыгінальны падыход да раскрыцця экспазіцыйнай тэмы ўстаноў прыдумалі і супрацоўнікі дома-музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку. У тандэме з калегамі з раённага цэнтра культуры яны право-

▼ **Падчас** тэатралізаванай экскурсіі ў адной з залаў музей-сядзібы Міхала Клеафаса Агінскага ў аграгарадку Залесе Смаргонскага раёна. 2020 год

▲ У Музеі ваверкі
у Вялікай Бераставіцы.
2020 год

дзяць музейна-мастацкую праграму для арганізаваных груп наведвальнікаў, якім пасля знаёмства з экспазіцыяй прапануюць акнуцца ў свет песенна-музычнага мастацтва. Такі прыём пакідае зусім іншае ўражанне ад наведвання музея, дазваляе пазнаёміцца акурат з тымі народнымі песнямі і мелодыямі, якія, напэўна ж, чуў у дзяцінстве вядомы паэт і якія, магчыма, натхнілі яго падчас працы над творами, прысвечанымі беларускім рэаліям.

Свае адметныя шляхі да наведвальнікаў праклалі і супрацоўнікі Лідскага гісторыка-мастацкага музея, выставачная прастора якога нядаўна папоўнілася пастаяннай экспазіцыяй у адрэстаўраванай паўднёва-заходняй вежы Лідскага замка. Ёсць пэўныя напрацоўкі і у Ваўкавыскім ваенна-гістарычным музеі імя П. Баграціёна, Ігуеўскім музеі нацыянальных культур, філіяле Навагрудскага гістарычна-краязнаўчага музея – музеі яўрэйскага супраціўлення і іншых установах вобласці.

– Мы ставім перад сабой задачу, каб кожны дзяржаўны музей рэгіёна ўваходзіў у турыстычны маршрут, – працягвае А. Клімовіч. – Праўда, як і ў любой справе, тут шмат пытанняў. Існуе праблема, звязаная з правядзеннем экскурсій на замежных мовах. Пакуль яна неяк вырашаецца з дапамогай аўдыягідаў, але, як паказвае сусветная музейная практыка, гэта – толькі часовае выйсце са становішча. Не ўсе турфірмы, напрыклад, выказваюць жаданне супрацоўнічаць. Ім, скажам шчыра, прасцей завезці групу турыстаў пакатацца на параходзе па Аўгустоўскім канале, чым марнаваць час на музейныя аб'екты, хай сабе і размяшчаныя па дарозе да таго ж унікальнага гідралагічнага збудавання. Аднак з некаторымі ўдалося знайсці паразуменне і цяпер у іх маршруце значыцца наведванне ў гарадскім пасёлку Сапоцкін Гродзенскага раёна музея пісанкі, дзе можна прайсці майстар-клас па мясцовай тэхналогіі размалёўкі велікодных яек, музея мініяцюр архітэктурных помнікаў Гродна і яго наваколля. Пераканана, што такое ўзаемадзеянне – усім на карысць, і ў кожнага турыста застаюцца прыемныя ўражанні.

Лёс шчаслівы і нешчаслівы

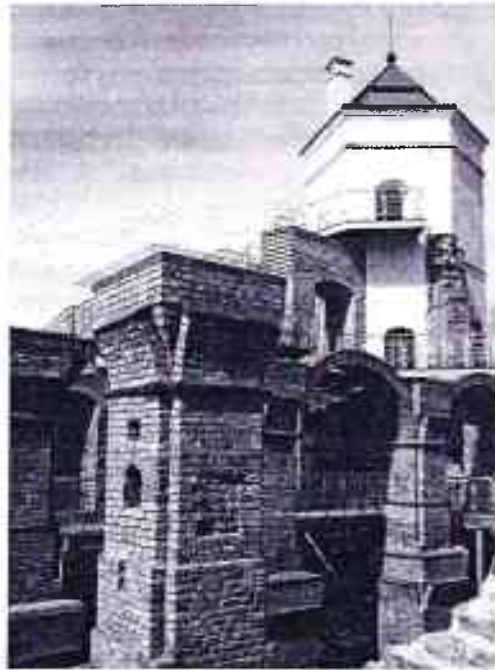
Ёсць спадзяванні, што турыстаў стане больш, калі завершыцца першы этап рэканструкцыі Старога замка, у сценах якога размяшчаецца экспазіцыя Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея. У прыватнасці, ужо зараз маюцца падставы для распрацоўкі міжнароднага музейнага праекта пад пакуль умоўнай назвай «Па каралеўскіх замках Рэчы Паспалітай». Стары замак у Гродне – адна з рэзідэнцый уладароў колішняй федэратыўнай дзяржавы Рэчы Паспалітай. Гісторыя захавала для нас яшчэ адно падобнае збудаванне, у якім праводзіліся сеймы і пышныя каралеўскія прыёмы. Гэта – Вавельскі замак у Кракаве. Існавалі і яшчэ дзве рэзідэнцыі караля Рэчы Паспалітай – у Вільні і Варшаве. У розны час і з-за розных абставін яны былі зруйнаваны, але затым адноўлены: палякі зрабілі гэта ў 1988 годзе, а літоўцы – у 2009-м. Сам па сабе напрашваецца турыстычны маршрут Кракаў – Варшава – Гродна – Вільнюс, які, без сумнення, будзе запатрабаваны як у знатакоў мінуўшчыны трох краін, так і ў звычайных аматараў падарожжаў.

Ад рэстаўрацыі Старога замка ў Гродне Алена Віктараўна плаўна пераходзіць да іншых гісторыка-архітэктурных славуцасцей вобласці. Найперш – Крэўскі замак, які быў узведзены ў XIV стагоддзі і стаў сведкам шмат якіх важных падзей у гісторыі нашай дзяржавы. Яго сучасны стан, шчыра кажучы, не з лепшых. Але яшчэ ў 2006 годзе на высокім дзяржаўным узроўні прынята рашэнне аб рэканструкцыі, што цяпер і робіцца паэтапна. У перспектыве будуць адноўлены ўсе чатыры сцяны гістарычнага помніка і Княжацкая вежа, у якой мяркуецца адкрыць музей. Усе работы ў Крэўскім замку фінансуюцца за кошт сродкаў фонду Прэзідэнта па падтрымцы культуры і мастацтва. Сёлета на іх выдзелена амаль мільён рублёў. Да канца года плануецца завяршыць аднаўленчыя работы па паўночна-заходняй сцяне, а таксама узвесці арку з варотамі і пад'ёмнікам.

Існуюць пэўныя перспектывы і для іншых знакавых гістарычных аб'ектаў

Гродзеншчыны – Гальшанскага і Навагрудскага замкаў. Руіны гэтых калісьці велічных фартэцый памятаюць нас аб сваёй мінуўшчыны, а замак у Гальшане – асацыруецца і з папулярным мастацкім дэтэктывам Уладзіміра Паступова «Чорны замак Альшанскі». Гэтыя помнікі – неад’емная частка нацыянальнай спадчыны, таму ім трэба даваць і па магчымасці аднавіць іх першапачатковую веліч. Аднак тут аб’ём фінансавання мала, на ўсё гэта неабходны велізарныя фінансавыя сродкі. Таму і была прынята канцэпцыя частковай рэстаўрацыі Гальшанскага замка і Навагрудскага рэшткаў замка ў Навагрудскай Гальшане, дарэчы, пэўны аб’ём работ тут выкананы – адрэстаўравана Паўночная вежа і запланавана яе далейшая рэстаўрацыя. Хоць прынята рашэнне аб перадачы руінаў Навагрудскага замка ў гістарычных колах выношвалася іх умяцаваць адну з ацалелых вежаў – Шчытоўку – і размясціць у ёй музейную экспазіцыю. Што зробіць гэты помнік XIV стагоддзем помнік абарончых вежаў больш прывабным для турыстаў.

– Акрамя унікальных замкаў, на тэрыторыі Гродзеншчыны ёсць яшчэ і старадаўніх сядзіб, якія з’яўляюцца арыгінальнымі помнікамі гісторыі і архітэктуры, – працягвае А. Клімашэў – Зараджаюцца яны ў розным стадыі развіцця і падзяляю іх цяперашні стан на шчаслівы і нешчаслівы: адны з іх перажылі і ў нашым, нягледзячы на ўсе перамены, не шанцуе. Так, з прыемнасцю можна гаварыць пра палацава-паркава-садавы комплекс Валовічаў – помнік архітэктуры і садова-паркавага мастацтва другой паловы XVIII стагоддзя, які быў збудаваны паводле праекта вядомага французскага архітэктара Джузэпэ Сака ў вёсцы Сяцік Гродзенскага раёна. У свой час ён быў перададзены ў склад ААТ «Сяціцкія «Азёрны», пасля чаго і пачалася рэстаўрацыя з прыстасаваннем пад сучасныя патрэбы аздаўленчы комплекс. Згодна з праектам, тут размесцяцца гасцініца, рэстаран, іншыя ўстановы. Была праведзена і музеефікацыя. Ад-

◀ Адрэстаўраваная Паўночная вежа Гальшанскага замка. 2020 год

ным словам, дзякуючы рэстаўратарам, старадаўні палац набудзе сваю ранейшую веліч і прыгажосць і, без сумнення, стане яшчэ адной турыстычнай візітоўкай Гродзеншчыны.

Паступова прасоўваюцца аднаўленчыя працы і на сядзібах у аграгарадску Падароск і вёсцы Краскі Ваўкавыскага раёна. Іх новымі ўладальнікамі сталі прыватныя

▼ Масштабная рэстаўрацыя палацава-паркавага комплексу ў вёсцы Сяцік Гродзенскага раёна. 2020 год

асобы, якія, згодна з абавязальствамі, і займаюцца рэстаўрацыяй з наступным прыстасаваннем іх пад аб'екты турбізнесу. Можна назваць яшчэ некалькі прыкладаў удалага зацікаўлення інвестараў да гісторыка-культурных помнікаў Гродзеншчыны. Аднак ёсць і праблемныя аб'екты, з нешчаслівым лёсам. Іх няшмат, але яны ёсць.

Як расказвае Алена Віктараўна, не спраўдзіліся надзеі на прывядзенне да належнага стану палаца Умястоўскіх у аграгарадку Жамыслаўль Іўеўскага раёна. Гэты арыгінальны архітэктурны помнік другой паловы XVIII стагоддзя, які ўяўляе сабой паменшаную копію Лазенкаўскага палаца ў Варшаве, прадалі з аўкцыёну прыватнай асобе. Аднак абяцаныя новым гаспадаром залатыя горы тут так і не з'явіліся. Таму, згодна з умовамі дагавора, палац зноў перайшоў у камунальную ўласнасць раёна і затым быў яшчэ раз прададзены. Новы ўласнік рабіў пэўныя захады па аднаўленні – займаўся праектнай дакументацыяй, рыхтаваў будаўнічыя матэрыялы, чысціў парк побач з палацам, распачаў нават аднаўленчыя работы. Але затым справа прыпынілася, і зараз зноў дылема – як быць? Прыкладна такая ж сітуацыя і з палацам Святаполк-Чацвярцінскіх, помнікам сядзібна-паркавай архітэктурны пачатку XX стагоддзя ў гарадскім пасёлку Жалудок Шчучынскага раёна. Цяпер вядзецца праца па яго вяртанні ва ўласнасць дзяржавы, пасля чаго ён зноў будзе выстаўлены на аўкцыён. Чакае свайго інвестара і палац Радзівілаў у Дзятлаве.

І усё ж нашу размову пра гістарычную спадчыну Гродзеншчыны Алена Віктараўна завяршае на мажорнай ноте. На тэрыторыі вобласці за апошнія чатыры гады з'явілася некалькі новых славуцасцей. Прынамсі, былі устаноўлены помнікі вядомым дзеячам мінулага: князю Давыду Гарадзенскаму ў Гродне, дзяржаўнаму і грамадскаму дзеячу Вялікага Княства Літоўскага Льву Сапегу ў Слоніме, князю Гедзіміну ў Лідзе. Не зважаючы на цяжкасці, вядзецца збор ахвяраванняў на помнік князю Міндоўгу ў Навагрудку.

Азусім нядаўна, у канцы верасня, з'явілася яшчэ адна скульптурная кампазіцыя ў абласным цэнтры. Прысвечана яна святому Губерту, ахоўніку палюўнічых рыбакоў і леснікоў. Яму, паводле легенды, прысвоіўся шчаслівы знак у выглядзе аленя з крыжам паміж рагамі – выява акул рат гэтай жывёліны значыцца на гербе Гродна.

Ад «Музея на канале» да чэленджа

Безумоўна, у культурнай сферы Гродзеншчыны існуе і шмат іншых напрацовак і дасягненняў. Ёсць і праблемы, але іх бачаць і над іх вырашэннем, яны мы пераканаліся, працуюць. Як і ўсюды, свой негатыў прынесла і пандэмія, якая істотна паўплывала на дзейнасць галіны – скарацілася колькасць наведвальнікаў, адмяніліся ці перанесены многія гастрольныя туры і знакавыя мерапрыемствы, у іх ліку і Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур.

Аднак, як сцвярджае Алена Віктараўна, падначаленае ёй ведамства не здалося без бою. Каб падтрымаць мастацкія напрацоўкі і даць пэўную магчымасць для далейшага творчага развіцця калектывам і адначасова не страціць свайго глядача, тут вырашылі скарыстаць магчымасці інтэрнэт-прасторы. Так з'явіўся праект «Хатні тэатр». Дзякуючы яму можна прагледзець відэазапіс спектакляў прафесійных тэатраў рэгіёна і канцэрты вядучых мастацкіх калектываў дома. У ліку іншых інтэрактыўных навінак – тэлеграм-канал «Культура Гродзеншчыны», праекты «Ствараем дома», «Музей на канале», напярэдні Дня Перамогі прыватнай падтрымцы карыстальнікаў прайшоў інтэрактыўны конкурс «Спяваем «День Победы» разам». Зараз карыстаецца папулярнасцю чэлендж «Годнае роднае». Ёсць і іншыя праекты.

Адным словам, і ў такой няпростай сітуацыі часовае выйсце было знойдзена. І гэта дадае упэўненасці, што культурная сфера Гродзеншчыны мае цвёрды падмурак, як творчы, так і інтэлектуальны.

Сяргей ГАЛОУКА

▼ Скульптурная кампазіцыя, прысвечаная святому Губерту, у Гродне. 2020 год

